

POSTANOWIENIE

28 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 28 listopada 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B.S.
przeciwko Syndykowi masy upadłości Bank spółki akcyjnej w upadłości w W.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości Bank
spółki akcyjnej w upadłości w W.
od wyroku częściowego Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 26 czerwca 2024 r., I ACa 79/24,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o

charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący Syndyk masy upadłości Bank S.A. w upadłości w W. powołał się na istotne zagadnienie prawne dotyczące wykładni art. 145 ust. 1 i art. 144 ust. 1 pr. upadł w związku z art. 174 § 1 pkt 4 oraz art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w kontekście powództwa kredytobiorcy o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytu waloryzowanego przeciwko bankowi (kredytodawcy) w stanie upadłości. Wskazał również – w zbliżonym aspekcie – na potrzebę wykładni art. 174 § 1 pkt 4 w związku z art. 144 ust. 1 pr. upadł. i w związku z art. 145 ust. 1 pr. upadł. oraz art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 144 ust. 1 i w związku z art. 145 ust. 1 pr. upadł.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W świetle utrwalonego stanowiska, w celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych,

które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły twierdzone przyczyny kasacyjne.

Przepis art. 145 ust. 1 pr. upadł., warunkujący podjęcie postępowania przeciwko syndykowi odmową uznania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, ma wyjątkowy charakter na tle ogólnej reguły wynikającej z art. 180 § 1 pkt 5 k.p.c. i – jak wynika z jego treści – dotyczy postępowań, których przedmiotem jest wierzytelność podlegająca zgłoszeniu do masy upadłości. Jego zakres zastosowania jest więc węższy aniżeli art. 174 § 1 pkt 4 i art. 180 § 1 pkt 5 k.p.c., które obejmują ogół spraw dotyczących masy upadłości, bez względu na to, czy żądanie opiewa na zasądzenie świadczenia, ustalenie prawa lub stosunku prawnego albo ukształtowanie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2006 r., III CZP 2/06, OSNC 2007, nr 1, poz. 3). Odstępstwo wyrażone w art. 145 ust. 1 pr. upadł. wiąże się z dążeniem do uniknięcia dublowania dróg dochodzenia wierzytelności upadłościowych przy przyznaniu w tej materii prymatu postępowaniu upadłościowemu, a także wyeliminowania możliwości powstania tytułu egzekucyjnego, który otwierałby drogę do egzekucji z masy upadłości, do czego mógłby doprowadzić proces o zasądzenie świadczenia przeciwko syndykowi.

W tym kontekście argumenty powołane we wniosku nie stwarzały podstawy do przyjęcia, iżby kwestia objęcia zakresem zastosowania tego przepisu postępowań, w których powód domaga się ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy, implikowała zagadnienie prawne o istotnym charakterze, względnie stwarzała poważne wątpliwości interpretacyjne (por. także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2025 r., I CSK 2656/24 i I CSK 2707/24). W procesie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego powód nie dochodzi bowiem wierzytelności od upadłego, lecz domaga się autorytatywnego przesądzenia przez sąd, że konkretny stosunek prawny w dacie orzekania (art. 316 § 1 k.p.c.) nie istnieje (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2025 r., I CSK 236/25 i z dnia 29 maja 2025 r., I CSK 2721/24).

Oceny tej nie zmienia spostrzeżenie, że materialnoprawną konsekwencją prawomocnego ustalenia przez sąd, iż określony stosunek prawny nie istnieje, mogą być wzajemne roszczenia stron, w tym o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń, jak również akcentowane we wniosku ryzyko odmiennej przesłankowej oceny istnienia stosunku prawnego w postępowaniu upadłościowym, mając na względzie, że z jednej strony tok procesu o ustalenie nie stoi *per se* na przeszkodzie podejmowaniu decyzji w przedmiocie uznania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, z drugiej zaś prawomocny wyrok sądu ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego ma wiążący charakter dla wszystkich organów postępowania upadłościowego (art. 365 k.p.c.), które w ramach swoich kompetencji zobligowane są przyjmować, że sporna kwestia kształtuje się tak, jak przesądzo w prawomocnym orzeczeniu (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2024 r., II CSKP 726/24).

Ubocznie należało dostrzec, że w motywach wniosku nieprawidłowo powiązano kwestię interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, która w każdym przypadku podlega ocenie na podstawie art. 189 k.p.c., z zakresem postępowań objętych przepisem art. 145 ust. 1 pr. upadł. W sprawach objętych zastosowaniem dyrektywy Rady (WE) nr 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L 95, poz. 29) interpretacja art. 189 k.p.c. musi jednocześnie respektować stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, według którego powołana dyrektywa sprzeciwia się takiej wykładni przepisów krajowych, która negowałaby interes prawny jako przesłankę powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku umownego z tego tylko powodu, że konsumentowi może przysługiwać powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może się on powołać na tę bezskuteczność, podejmując obronę przed powództwem zmierzającym do zasądzenia świadczenia opartego na takim warunku umownym. Stanowisko to należy odnosić nie tylko do sytuacji, w której konsument może dochodzić zwrotu nienależnego świadczenia w drodze powództwa, lecz także w drodze zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, *ZL, KU, KM przeciwko Provident Polska S.A.*, ECLI:EU:C:2023:911).

Wątpliwości wiążące się z wykładnią art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. nie zostały rozwinięte w motywach wniosku, co zwalniało Sąd Najwyższy od bliższych rozważań w tej materii.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[SOP]